

2.

Monitering af vildgræsning

Forskning i naturens frie udvikling og naturlige processer

Skovsgaard Gods, beliggende på det sydlige Langeland, blev i 1979 doneret til Danmarks Naturfredningsforening og er i dag forankret i Danmarks Naturfond. Ejendommen omfatter en godsbygning med tilhørende driftsbygninger samt et samlet areal på 389 hektar, hvoraf cirka 330 hektar ligger omkring godset, mens de resterende arealer er placeret i skovområdet Hennemmed Haver.

Frem til 2020 blev hovedparten af arealerne på Skovsgaard drevet som økologisk landbrug, herunder planteavl og slæt på de tørre jorder, mens engene og de omkringliggende naturarealer blev anvendt til sommergræsning med kvæg.

I 2020 blev 245 hektar, hvoraf de 60 ha var landbrugsjord taget ud af traditionel drift og overført til projektet Skovsgaard Vildgræsning. Projektets overordnede formål er at skabe rammerne for, at naturen i højere grad kan udvikle sig på egne præmisser og dermed fremme biodiversitet og variation i levesteder.

Vildgræsningsområdet strækker sig fra hovedejendommen og mod Langelandsbæltet og omfatter en varieret mosaik af naturtyper, herunder cirka 140 hektar tidligere dyrkede marker, 45 hektar skov samt omkring 60 hektar beskyttet natur. Dette inkluderer blandt andet strandeng, fersk eng, græsland, mose, søer og beskyttede vandløb.

Ved projektets opstart blev størstedelen af de tidligere dyrkede arealer slået for at reducere næringsstofindholdet. Herefter er områderne enten overladt til naturlig succession eller tilsået med en græs-kløverblandning. I 2025 blev området yderligere udvidet med 60 hektar landbrugsjord, der blev taget ud af drift og efterladt til naturbaseret udvikling.

Arealet er indhegnet og opdelt i en nordlig og en sydlig indhegning, hvilket understøtter en målrettet forvaltning af dyrene. En central del af projektet er anvendelsen af store planteædere som drivkraft for landskabets udvikling. Siden 2020 er der udsat kvæg, primært af racerne Skotsk Højland og Galloway,

samt Exmoor-ponyer. Dyrene går ude hele året, som udgangspunkt uden tilskudsfordring, og bidrager gennem deres græsning, tramp og bevægelsesmønstre til at skabe variation og dynamik i vegetationen.

Som en væsentlig del af projektet indgår også et forskningssamarbejde med Aarhus Universitet og Københavns Universitet. Siden sommeren 2021 er der gennemført studier med det formål at registrere, dokumentere og formidle effekterne af overgangen fra traditionel landbrugsdrift og sommergræsning til trofisk rewilding med kvæg og heste.

Forskningen har især haft fokus på ændringer i vegetation og landskabsstruktur, men har også omfattet registrering af blandt andet sommerfugle (2023 og 2024) og ådselsbiller (2024). Data indsamles i faste prøvefelter fordelt på seks forskellige habitattyper og omfatter både vegetationsanalyser, strukturelle ændringer samt målinger af abiotiske faktorer. Registreringerne foretages årligt i sommerperioden samt i det tidlige forår, før vækstsæsonens begyndelse.

I juni 2022 blev der etableret 20 såkaldte frahegninger på 15 x 15 meter. Disse fungerer som referenceområder uden påvirkning fra store planteædere, da de tillader passage af mindre pattedyr og hjortevildt, men udelukker kvæg og heste. I disse områder gennemføres tilsvarende målinger som i det omgivende landskab, herunder registrering af vegetation og struktur både sommer og vinter. Derudover overvåges temperatur og fugtighed ved hjælp af permanente dataloggere.

”Projektets overordnede formål er at skabe rammerne for, at naturen i højere grad kan udvikle sig på egne præmisser og dermed fremme biodiversitet og variation i levesteder.”

Forskningsindsatsen ledes af PhD og biolog Tora Finderup Nielsen i regi af Danmarks Naturfond og gennemføres i samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet og Københavns Universitet. Projektet omfatter både løbende dataindsamling og analyse samt en række studenterprojekter, herunder bachelor- og specialeopgaver.

Samlet set danner Skovsgaard Vildgræsning en vigtig ramme for udvikling af ny viden om naturbaseret forvaltning og biodiversitet, samtidig med at området fungerer som et konkret eksempel på, hvordan store planteædere kan bidrage til at genskabe dynamiske og artsrige landskaber.

Formål- indsigt i naturens frie udvikling

Forskningen i Skovsgaard Vildgræsning har til formål at skabe ny viden om, hvordan naturen udvikler sig, når den i højere grad får mulighed for at følge sine egne processer og dynamikker. Fokus er særligt rettet mod at forstå, hvordan rewilding som tilgang påvirker biodiversitet, vegetation og landskabsudvikling over tid.

Samtidig har forskningen en bredere funktion, hvor den aktivt bidrager til både uddannelse, praksis og formidling. Projektet fungerer som en levende platform, hvor teoretisk viden og praktisk erfaring kobles, og hvor der skabes et fælles grundlag for læring og udvikling på tværs af fagligheder.

Formålene realiseres gennem en systematisk og langsigtet monitorering af området, hvor både biologiske og abiotiske forhold registreres. Dette understøttes af et tæt samarbejde med universiteter, hvor studerende og forskere bidrager med dataindsamling, analyser og nye perspektiver.

Derudover lægges der vægt på aktiv formidling af resultaterne, så den opnåede viden både når ud til faglige miljøer og til en bredere offentlighed. På den måde bidrager forskningen ikke alene til ny erkendelse, men også til at styrke grundlaget for fremtidig naturforvaltning og forståelsen af vildere natur.

Forskningen knyttet til Skovsgaard Vildgræsning har tre formål:

Bidrage med viden i dansk og international kontekst om biodiversitetseffekter af naturgenopretning efter rewilding principper.

Dette gøres ved at:

1. Opstille et simpelt monitoringsprogram der fanger ændringer i vegetationen og i strukturer med betydning for biodiversitet.
2. Gennemføre årlige monitoringer. Fuldt program i vækstsæsonen og et forsimplet program i slutningen af vinteren.
3. Formidle denne viden i årsrapporter, studenterrapporter, ved konferencer og i videnskabelige artikler.

Give universitetsstuderende mulighed for at indsamle og analysere relevant data i kombination med praktisk felterfaring og oplevelsen af vildere natur.

Dette gøres ved at:

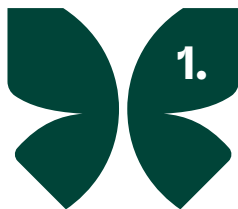
1. Lade feltassistenter deltage i den faste monitorering.
2. Lægge areal og infrastruktur til danske og udenlandske studenterprojekter, samt vejlede disse i samarbejde med universiteterne.

Bidrage til at kvalificere forvaltningen af arealet og formidlingen gennem "Naturdestination Skovsgaard".

Dette gøres ved

1. Løbende sparring med forvaltere og bestyrelse.
2. Interne arrangementer, hvor viden videregives fra forskning og studerende til formidlingen.
3. Offentlige og private turer på arealet.

Biodiversitetsovervågning

Moniteringsprogrammet er opstillet, så det kan udføres af personer med basalt kendskab til Danmarks flora. For at sikre sammenlignelighed mellem år er det dog vigtigt, at der sikres overlevering mellem år og helst at samme person med overblik over metoden deltager i alle feltkampagner.

Moniteringen er primært gennemført ved at følge vegetationsudviklingen, abiotiske forhold og strukturer i en række faste plots i landskabet. Dette er gjort i to

permanente designs: 12 transekter løbende mellem to habitater og i 25 fraegninger og 25 tilhørende referencer.

I det følgende beskrives formål, placering og markering af de to plot-designs, herefter gennemgås metoden til dataindsamling af vegetations- og strukturdata, som er stort set ens i de to design. Til sidst oplistes gennemførte monitoringer og projekter for andre artsgrupper and planter.

Design 1

Transekter

Ved projektets start blev der etableret tolv transekter på 100 meter i landskabet. Transekterne er lagt, så de går på tværs af to habitattyper. På hver transekt placeredes seks faste punkter ved henholdsvis 5, 25 og 45 meter i hvert habitat. Disse punkter markerer midten i de cirkler med radius på 5 meter (5-meter cirkler), der udgør den centrale enhed for monitorering.

Placering og markering

Først blev seks centrale habitattyper, der dækker en stor del af arealets variation i vegetation, jordbundsforhold og fysiske parametre udvalgt: skov, strandeng, fersk eng, græsland, bakker og marker dyrket sidste gang i 2019. Derefter blev alle mulige 100 m transekter mellem habitaterne tegnet i et kortprogram og 12 transekter tilfældigt valgt, så hvert habitat indgik fire gange. Det gav i sidste ende 72 plots, med 12 plots i hver habitattype.

Transekterne er først udlagt på kort og siden fysisk i felten. Først udvalgte seks kerne-habitattyper for arealet, der dækker en stor del af arealets variation i vegetation, jordbundsforhold og fysiske parametre.

De seks habitat-typer er: skov, strandeng, ferskeng, græsland, bakker og marker dyrket sidste gang i 2019. Herefter udlagdes alle de mulige 100m transekter, der kunne trækkes mellem de seks habitater. Af disse udvalgte tilfældigt 12 transekter. Dette gav i alt 72 plots fordelt på seks oprindelige habitater og overgangen imellem dem.

Plots er markeret fysisk: enderne og midten af transekter med en robiniepæl, mens de seks monitoringspunkter langs hver transekt blev markeret med en metalbue med et stykke gul plastslange på. Buen er lavet af en hel eller halv tentorpæl (alt efter jordbunden, hvor den skal bankes ned), der er bøjet som et firkantet U, buen er herefter forsynet med ca. 15cm vejrbestandigt slange og banket ned til slangen rører jordoverfladen. Denne markering er relativ synlig i landskabet, bliver ikke ødelagt af dyrene, udgør ikke en ny installation som dyrene vil undersøge og hermed skabe forhøjet slid på jord og vegetation i dens umiddelbare nærhed og den udgør desuden heller ikke en trussel for heste og kvæg ved at stikke op af jorden. Langt de fleste buer sidder således stadig på det ønskede sted, fire år efter opsætning. Dog skal de tilses med intervaller, for ikke at forvinde i vegetationen. Fysisk markering muliggør at finde evt. forsvundne plots med et 50 m målebånd, ud fra de andre plots.

Plots markeres desuden med differential GPS for at kunne genfindes og følges over tid.

Plotsene blev etableret i sommeren 2021 og er siden blevet registreret både sommer og vinter i 2021–2024.

De 12 transekter fordeler sig med to af hver type:

Skov → Strandeng
 Skov → Mark
 Græsland → Eng
 Bakke → Græsland
 Strandeng → Mark
 Bakke → Eng

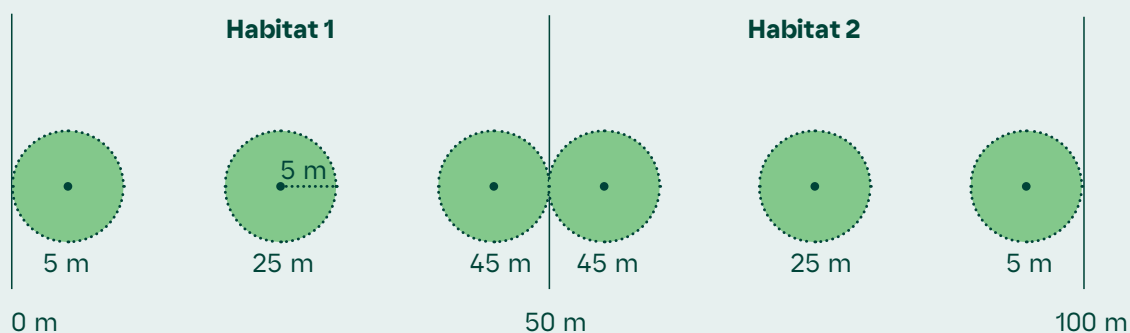
Kort over transekter

Formål

En af grundtankerne bag "Rewilding" er, at definerede naturtyper er arbitrære, menneskeskabte, opdelinger af et dynamisk landskab hvor artssammensætning vil variere både i tid og rum (Svenning 2016, Carver 2021). At udlægge monitoringsplots i transekter der inkluderer både traditionelle habitater (core) og overgangen mellem habitater (økoton) er derfor et forsøg på at imødekomme denne tanke i monitoringsdesignet. På den måde kan man både følge udviklingen inde i de enkelte habitater og i overgangszonerne mellem dem, der måske med tiden vil udviskes. Vi forventer samtidig at udvekslingen af arter er størst og hermed forandringerne hurtigst i overgangen mellem forskellige miljøer (Kark&Rensburg, 2006 + newer). I det transekterne er udlagt i områder uden assisteret spredning giver det mulighed for at teste denne hypotese.

Design 2

Frahegninger

I juni 2022 blev der på arealet opsat 20 permanente "frahegninger" på 15 x 15 meter. Det vil sige mindre områder på 225 kvadratmeter i det store hegn, hvor heste og kvæg ikke har adgang. Frahegningerne findes med fem replikater hvert af fire habitater – skov, strandeng, græsland og mark dyrket sidste gang i 2019. I januar 2025 opstilledes yderligere ti frahegninger på landbrugsjord taget ud af drift i 2024. Til hver frahegning hører et referencepunkt i det omkringliggende landskab, hvor dyrene har fri adgang.

Placering og markering

Frahegningerne er placeret stratificeret tilfældigt i de fem habitater, dog med den begrænsning, at der skulle strøm på alle hegn: derfor skulle hver frahegning ligge indenfor 50 meter af en anden frahegning eller det ydre hegn. Hegnene opsattes først som to-trådet el-hegn på 110 cm. Det er dog siden erfaret at især kalve indimellem går under dette og vi har erstattet det med maskehegn på alle frahegninger. Hegnspælene er desuden opgraderet i tykkelse og længde for at sikre større styrke og robusthed, for at stå stramt og holde dyr ude. Skulle vi i dag genplacere frahegningerne uden hensyntagen til strømforstyrrelse, ville vi have placeret dem fuldt stratificeret tilfældigt på arealet. Rådyr, dådyr og mindre dyr som mus og harer har adgang til frahegningerne og er alle set passere hegnene.

15 x 15 m frahegninger er valgt, for at kunne lægge en 5-meter cirkel i midten og undgå for meget randeffekter af f.eks. dyr der græsser under

Formål

Vi forventer at helårsgræssende heste og kvæg vil ændre vegetationssammensætning, højde, blomstring, strukturer og med tiden også jordbundsforholdene på arealet. Samtidig vil arealet udvikle sig over tid, når driften ændres, landbrugsdrift og skovbrug standses, med varmere klima og måske ændret hydrologi og næringsstofftilførsel. Disse frahegninger gør det muligt at adskille disse processer og hermed kvantificere dyrenes effekt på biodiversiteten.

hegnet eller arter der spreder sig med udløbere fra det omkringliggende areal. Total udhegning af dyr, fremfor f.eks. en kombination af høslet, sommer-/vintergræsning eller andet, er valgt for at få lidt størrelse på arealet med behandling og af praktiske årsager.

Referencepunktet til hver frahegning er placeret i samme habitattypen, 25 m fra hegnene om frahegningerne (32,5 m fra midten) i en tilfældig retning (N, S, Ø, V). Var placering i den udtrukne retning ikke mulig pga. en sti, hegn eller mindre end 50m fra en anden frahegning droges en ny, tilfældig, retning.

Midten af hver frahegning samt midten af referencepunktet er markeret med en rød plastikpløk. Da alle punkter kan måles ud fra frahegnens pæle er der ikke samme behov for synlig, permanent markering som i transekterne.

Kort over frahegninger

Repræsentative frahegninger i hvert af de fire habitater

Skov

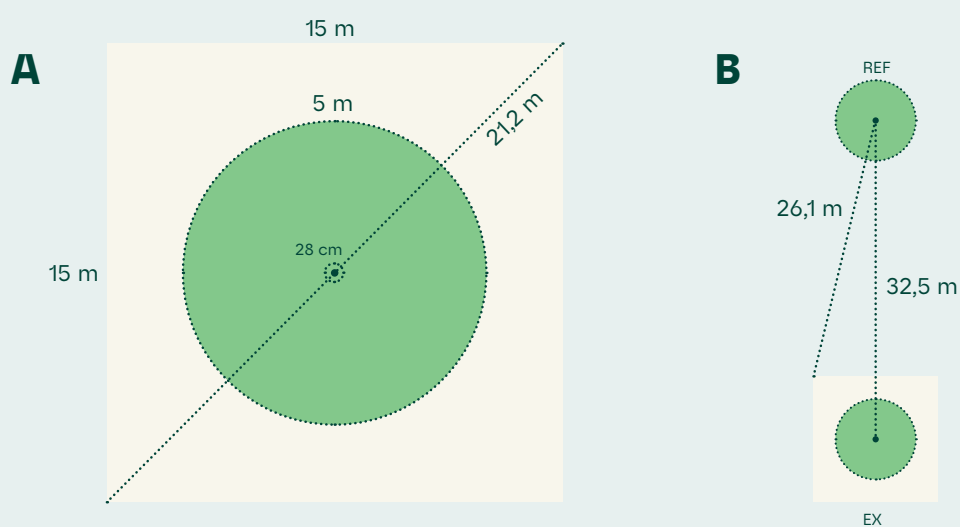
Græsland

Strandeng

Tidligere marker

Loggere

I to replikater per habitat er fraegninger samt replikater, ved projektets start udstyret med faste loggere af typen TMS4 Standard fra TOMST. Loggerne placeret i referencer med græsning blev beskyttet med et metalbur holdt på plads med to bukkede tentor-pæle. På trods af beskyttelsen, blev en del loggere dog ødelagt af dyr. Vi har mistet cirka fire loggere om året og har endnu ikke løst dette problem.

Disse loggere bruges desuden under feltkampagner sommer og vinter i monitoringen af alle felter. Da de måler jordfugt, temperatur i -8 cm, jordoverflade og +15 cm giver loggerne relevant data på de klimatiske forhold en plante vil opleve.

I den permanente installation logges information hver time, mens de til brug under feltkampagner er sat til at logge hvert minut.

Moniteringsprotokol

Vegetation og relaterede parametre har været det primære fokus i den faste monitoring. Dette er inspireret af den nationale NOVANA overvågning (nova-na.au.dk) og traditionen for vegetation som basis i dansk naturovervågning. Ud over mulighederne for at sammenligne med andre arealer danner udviklingen i vegetation grundlag for mange andre artsgrupper.

Den faste monitoring forgår på både transekter, fraegninger og referencer primært ved registrering i cirkler med radius på 5 m. Desuden registreres plantearter, dækning og visse struktur-parametre i cirkler med radius på 28 cm, da dette svarer til arealet af en point-intercept ramme og derfor kan sammenlignes med data indsamlet ved denne metode.

I alle felter på transekter samt i fraegninger og referencer registreres: vegetationshøjde ved 28 cm og 5 cm, førnetykkelse og dækning, sten, vand og bar jord samt plantearter og dækningsgrad på en visuel estimeret seks-trins skala, vedplanter, dækning af artsgrupper, blomstring, dækning af vegetationshøjder samt dødt ved, strukturer i cirklen og dyrenes direkte påvirkning af vegetation og jordbund. Jordens vandindhold, jord og luft temperatur registreres med loggere hvert minut under kampagnen (tidsinterval skrives ned) og kan senere udtrækkes.

Billeder

Ud over de kvantitativ data på vegetation og strukturer er det også vigtigt, at visuelt kunne følge udviklingen. Derfor er der løbende taget billeder fra faste positioner på arealet. Der er taget billeder af hver plot samt oversigtsbillede ved hvert plot under hver kampagne, sommer og vinter. Og herudover er der udvalgt en række faste positioner til billeder.

”Moniteringen er primært gennemført ved at følge vegetationsudviklingen, abiotiske forhold og strukturer i en række faste plots i landskabet.”

Resultater

Vegetation og struktur

Efter 5 år med helårsgræsning er området forandret. Vegetationen er generelt både lavere og vegetationshøjden mere varieret end da projektet blev startet og i områderne, hvor store dyr ikke har adgang. Der er i alle habitater mindre dødt plantemateriale og større andel med bar jord. Vi ser ikke en eksplosion af nye plantearter på arealet, men en lille stigning i antallet per prøvefelt, en stor udskiftning af arter fra år til år, mindre dominans af enkelte arter og større dækning af græsningstolerante arter, hvoraf mange er i tilbagegang i det danske landskab.

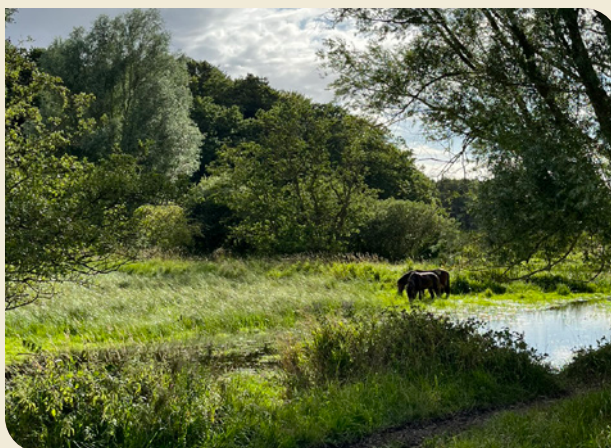
Hastigheden af ændringer afhængig af habitat og tidligere arealanvendelse. Disse resultater er samstemmende med resultater fra områder med rewilding i hele verden, fra Sydamerika til Australien, registeret over et til over 60 år (*Trepel et al, 2024*). Resultater fra Skovsgaard er hermed med til at vise, at effekten af helårsgræsning ikke er tilfældig, men bidrager til et mere varieret landskab med højere biodiversitet.

Overgangene mellem habitater

Når vi kigger på dyrenes påvirkning af arealet, ser vi at de æder, bryder vegetationsdækket og skider i alle habitater, men også at habitaterne bruges forskelligt. Skoven bruges især til ophold mens dyrene græsser mest på de tidligere marker. Græsland og strandeng påvirkes også, men i mindre grad. Dette gælder både sommer og vinter.

Dyrenes tilstedeværelse påvirker også både arts-sammensætning og arkitektur af vedplanter.

I skoven er der mindre opvækst af vedplanter, især ahorn og avnbøg. På de tidligere marker giver græsning vedplanterne en tættere struktur med flere sidegrene, en større andel af tornede buske i landskabet sammenlignet med det ugræssede landskab og også en øget spiring af egetræer.

Studerterprojekter

I alt har 18 studerende deltaget i forskning og monitorering på Skovsgaard fra 2021 – 2025 som bachelor-, speciale- og praktikprojekter og herudover en række feltassistenter. De studerende kommer primært fra danske universiteter (AU, KU, SDU), men også fra Skovsskolen i Nøddebo (KU), Erhvervsakademi Aarhus samt udenlandske universiteter (Göttingen, Wageningen).

De følgende studenterprojekter er gennemført med direkte vejledning fra den faste forskning på Skovsgaard, desuden har Skovsgaard lagt areal til en række ph.d.- og andre forskningsprojekter indenfor eDNA, træer og buske i græsningslandskaber, dyrevelfærd og flokdynamik.

Forsknings set-up

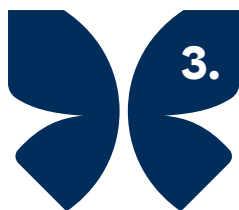
Gennem hele projektperioden (2021-2026) har Danmarks Naturfond haft tilknyttet en fast forsker med daglig gang på Skovsgaard. Denne model har sikret at udviklingen i biodiversitet kunne registreres på samme måde hvert år, et nært kendskab til områdets infrastruktur og tidligere registreringer, hjælp til logistik for studerende direkte fra forsker til forsker samt et tæt samarbejde mellem forskning og forvaltning. Forskningen og forskningsprojekter er udviklet i samarbejde med Aarhus Universitet (Jens-Christian Svenning, professor) og Københavns Universitet (Hans Henrik Bruun, professor). Forskerstillingen

har været finansieret af midler fra Villum fonden (gennem Jens-Christian Svennings, AU, VILLUM Investigator grant: BIOCHANGE) og 15. Juni Fonden (Forskning i Vildere Natur - Skovsgaard Vildgræsning, journalnummer: 2024-0115) med medfinansiering fra Danmarks Naturfond til konforfaciliteter, overnatning, assistance til praktik og udvikling mm.

Ud over den faste forsker har der hvert år været tilknyttet en række studerende fra AU, KU, SDU og udenlandske universiteter. I projektperioden er der gennemført 20 speciale-, bachelor og andre studenterprojekter samt været tilknyttet en række feltassistenter i sommerperioderne. Studerende er, ud over den faste forsker på Skovsgaard, blevet vejledt af fastansatte ved Universiteterne. Jv. Forskningsformål #2 får de studerende praktisk felterfaring, indsigt i forvaltning og naturoplevelser og bidrager med konkret dataindsamling, vidensdeling samt til et levende forskningsmiljø på Skovsgaard.

Ved ankomst til Skovsgaard får alle studerende et informationsark, så de udover feltlaboratorie og opholdsrum får mulighed for at udnytte de diverse muligheder omkring godset; udstillinger hængekøjer, pizzaovne mm og har den nyeste viden omkring omgang med heste og kvæg i Vildgræsningen.

Formidling og vidensdeling

At have en fast forsker til stede på Skovsgaard sikrer et tæt samarbejde mellem forskningen, forvaltningen og formidlingen. Det betyder, at der tages hensyn til forskningsfelter og infrastruktur i den daglige forvaltning, at forskningsprojekter kan udvikles i samarbejde med forvaltningen og hermed ofte bygger på praksisnære observationer og problemstillinger, at viden fra forskningen direkte bidrager til arealets forvaltning og at forskningsresultater inkorporeres i stedets formidling både fysisk og online.

I praksis foregår sparringen, ud over i dagligdage og ved at stedets forsker inddrages i beslutninger omkring forvaltningen, ved at der hvert år afholdes et vidensdelingsarrangement, hvor forskere og studerende fremlægger resultater og indsigter fra deres undersøgelser, og i en årsrapport fra forskningen på Skovsgaard.

Desuden deltager stedets forskere i ture og arrangementer på arealet, hvor det er meningsfuldt med faglige input og diskussioner. Dette kan f.eks. være

ved besøg af styrelser, kommuner, faglige råd andre forskere eller ved Danmarks Naturfredningsforenings ungdomsorganisations årlige FLOR-festival.

Resultater fra forskningen formidles bredere i nationale og internationale kredse, gennem udgivelse i videnskabelige tidsskrifter og deltagelse i konferencer.

Registrering af forvaltning

For at kunne at kunne skille effekten af forskellige forvaltningstiltag ad og for at kunne sammenligne med andre områder, er det vigtigt for forskningen, at indgreb, tiltag med mere registreres med dato og georeference. På Skovsgaard nedskrives alle forvaltningstiltag med relevans for forskningen derfor i en videnskabelig årsrapport. Dyrenes placering på arealet registres dagligt og dyreantal delen mellem forvaltning og forskning hvert kvartal. Vi er desuden ved at få udarbejdet et fælles GIS-kort, hvor både historisk arealanvendelse, forskningsinfrastruktur og indgreb kan registreres.

Perspektivering af monitorering af vildgræsning

Effekter af helårsgræsning på vegetation, struktur og biodiversitet i et vildgræsningssystem

Resultaterne fra Skovsgaard Vildgræsning viser, at helårsgræsning med store planteædere på relativt kort tid fører til markante ændringer i vegetation og landskabsstruktur. Efter fem år ses en øget variation i vegetationshøjde, mindre ophobning af dødt plantemateriale og en større andel bar jord. Samtidig er der sket forskydninger i artssammensætningen med mindre dominans af enkelte arter og større udbredelse af græsningstolerante arter, herunder flere arter i tilbagegang i det danske landskab.

Udviklingen afspejler ikke nødvendigvis en hurtig stigning i artsantal, men derimod en øget dynamik og variation i økosystemet. Dette stemmer overens med internationale erfaringer fra rewildingprojekter og understøtter, at store planteædere bidrager til at skabe heterogene landskaber med bedre forudsætninger for biodiversitet.

Dyrenes brug af området varierer mellem habitater og er med til at skabe en rumlig struktur i landskabet, hvor nogle områder præges af intensiv græsning, mens andre i højere grad fungerer som opholdsområder. Dette bidrager til en mosaik af levesteder og strukturer, som er afgørende for mange arter.

Skovsgaard som videnslaboratorium – forskningens betydning for omverdenen

Forskningen på Skovsgaard har en central værdi, fordi den dokumenterer effekterne af rewilding på et solidt og systematisk grundlag. I en naturforvaltningskontekst, hvor mange beslutninger historisk har været baseret på erfaring og antagelser, bidrager forskningen med konkret data og langsigtede måleserier, som gør det muligt at forstå udviklingen mere præcist.

Den kontinuerlige monitorering sikrer, at ændringer i vegetation, struktur og biodiversitet kan følges over tid og sammenlignes både internt (fx med frahegninger) og eksternt med andre projekter. Dette er afgørende for at kunne skelne mellem tilfældige variationer og egentlige effekter af forvaltningstiltag som helårsgræsning.

Samtidig skaber forskningen en vigtig kobling mellem praksis og viden. Den tætte integration mellem forsker, forvaltning og daglig drift betyder, at nye observationer hurtigt kan omsættes til justeringer i forvaltningen. Dette styrker en adaptiv forvaltning, hvor beslutninger løbende kvalificeres af data og erfaring.

Forskningen bidrager også til kapacitetsopbygning gennem inddragelse af studerende, som får praktisk felterfaring og arbejder med virkelige problemstillinger. Dette er med til at uddanne en ny generation af fagfolk med indsigt i både rewilding og naturforvaltning.

Endelig spiller formidlingen en væsentlig rolle. Resultaterne fra Skovsgaard bidrager til den nationale og internationale vidensopbygning om rewilding og anvendes i både faglige og offentlige sammenhænge. Det er med til at nuancere debatten om vild natur og skabe et mere oplyst grundlag for beslutninger.

I relation til den grønne trepart viser erfaringerne fra Skovsgaard, at vildgræsning kan være et væsentligt redskab i omstillingen af landbrugsarealer til natur. Resultaterne dokumenterer, at det er muligt at skabe øget strukturvariation og forbedrede levevilkår for biodiversitet på tidligere dyrkede arealer inden for en relativt kort årrække.

Forskningen understreger samtidig vigtigheden af langsigtede perspektiver. Effekterne af rewilding opstår gradvist og gennem komplekse samspil mellem arter og miljø. Dette peger på behovet for stabile rammer og forventningsafstemning i implementeringen af naturbaserede løsninger.

Samlet set viser Skovsgaard, hvordan forskning kan fungere som et centralt redskab i udviklingen af fremtidens naturforvaltning. Ved at kombinere dokumentation, praksis og formidling bidrager projektet til at kvalificere arbejdet med at skabe større, mere sammenhængende og selv bærende naturområder i Danmark.